

A Research into Musical Analysis of Folk Songs with themes of Military, Heroism and National Defense in Turkish Folk Music: Şanlıurfa Region Case

Adnan Metin Karkın^{1*}, Mehmet Sadık Doğan²

¹ : Corresponding Author, Inonu University, The Faculty of Fine Arts and Design, The Department of Music, Malatya, adnan.karkin@inonu.edu.tr.

^{2*}: Adiyaman University, The Faculty of Education, The Department of Primary Education, Adiyaman.

DOI: <http://dx.doi.org/10.16950/iustd.39167>

Abstract

Folk songs cover a significant place in reflecting common history of the societies. People have gathered to create societies in the historical process, and have reflected their historical, demographic, daily and social experiences through (dogmatic) folk songs. These musical works plays a vital role in leaving legacy of social experiences to the following generation in socio-cultural aspects.

The present study aims to analyze military, heroic and national defense themed folk songs of Şanlıurfa region and find out the features of the musical structure of the sample pieces through which the intended feelings have been conveyed. The study includes tables fixity sounds, strong sounds, alteration signs, mode gamut/scales, volume sonore, tempo metronome used is local render and vocal streams of the songs. General characteristic structures of the Musical relations of the themes related to the region have been examined in accordance with the analysis conducted. In light of the available literature, findings have been commented and certain conclusions have been drawn.

Key Words: Turkish Folk Music, Folk Songs, Musical Analysis, Musical Expression, Şanlıurfa Region

Suggested Citation

Karkın, A.M. & Doğan, M.S. (2016). A Research into Musical Analysis of Folk Songs with themes of Military, Heroism and National Defense in Turkish Folk Music: Şanlıurfa Region Case. *Inonu University Journal of Arts and Design*, 6(14). 1-12. DOI: 10.16950/iustd.39167

Extended Abstract

Introduction

People reflected historical events which they have been affected, heroism, relocations, love, homesickness or any fact related to daily life either through verbal arts such as poetry or music such as folk songs according to their feelings and thought shaped by sociocultural blending. Folk songs are mirrors of societies owning them in certain ways. They comprise each detail, feature the societies have. Folk songs have a richer and more expressive power compared to other pieces of arts. This power, which is a blend of folk poetry and melody, influence the social facts deeply. War, peace and sociological events alike have been covered in folk songs. The feelings thoughts and designs expressed both in their musical structure and poetic structure can be understood from their rendering in a descriptive framework. Subjects which have been treated in folk songs are wholehearted reflections of common memories of the societies they belong to. There have been many events related to wars, heroism, military activities in Anatolian history. We witness them in folk songs in which the folk feelings have been expressed. Events experienced during wars, revolts against the law and order and social torments have been covered in the folk songs belonging to the region where they have taken place. Coincidence of folk melodies with the themes of heroism and national defense ranges from Thrace Region to Eastern Anatolian Region. Folk songs of Şanlıurfa region, which has had a significant role in National Defense service, naturally have many samples of those themes.

Purpose

The musical analysis of the folk songs belonging to Şanlıurfa region with the themes of military, heroism and notional defense constitute the main purpose of the present study. The study especially focus on musical structure of the Şanlıurfa folk songs with military, heroism and national defense rather than their verbal or poetic elements to introduce their general musical

characteristics. The structural characteristic of feelings and designs of Şanlıurfa region folk songs with the themes of military, heroism and national defense have also been examined in musical context. The tabulated data were analyzed and some conclusions have been drawn. The study is expected to contribute into the Turkish musicology and studies of its field.

Method

The present study was conducted using descriptive model. Documentary data, which were acquired through literature review, were examined systematically. Analysis of notes, fixity sounds, strong sounds, alteration signs, mode gamut/scales, volume sonore, tempo, the metronomes used in local render and vocal streams of the songs were determined based on their original notes. In determination of the modes of the folk songs, the analysis was conducted according to the closest comma intervals in render of Classical Turkish modes.

Findings

The notes of the five folk songs samples were acquired from published materials of TRT music directorate and from the pressed sources dealing with Şanlıurfa folk music. Musical analyses of those notes were conducted and the findings were tabulated in the frames of determined themes. Then the tables were commented on. Findings also include general analysis tables and comments on the sample folk songs. The folk songs in the sampling group were listed and studied in alphabetical order.

Results

• **Fixity sounds of the folk songs:** La (Dügâh) was frequently coincided in folk songs belonging to the region. In local render of the songs in the sampling, they were determined to be sung based on the fixity sound of "Mi" tone while rendered in chorus, and on fixity sound of "Si" in solo renders. In other words "La" fixity sound

was found to be preferred in local renders of the songs.

- **Strong sounds of the folk songs:** Re (Neva), which is 4th level, was determined to be most frequently coincided strong sound.

- **Alteration signs of the folk songs:** Varying according to the mode streams of the folk songs; e flat (Mi bemol) - b flat (Si bemol) - c sharp (Do diesis) - b double flat (Si bemol2) and f sharp (Fa diesis) were used as alteration signs.

- **Mode gamuts /scales of the folk songs:** Tune Hejaz, Huzzam, Uşşak and Muhayyer were determined in modes of the folk songs. Feeling intended to share were conveyed using various mode streams.

- **Volume sonore of the folk songs:** The sonore of those folk songs were determined to range from 4 sounds at least and 10 sound most

- **Meter of the folk songs:** The folk songs in the sampling were found to consist of meters with double, triple, 4 and 6 time.

- **Metronome values of the folk songs:** The metronome values of the folksongs in the sampling; for each quarter note, it was between 60 and 132. Only for the folk song with 6 times, for each quaver, it was measured to be 220.

- **Vocal streams in the folk songs:** General study of vocal stream of the folk songs showed the following vocal stream pattern. The figure below shows the general characteristics of the five folk songs in the sampling.

The vocal stream above shows the fixity sounds, strong sounds, alteration signs and the volume sonore of the folk songs studied. When the folks were examined in this respect, they were observed to have wide sound range and to be rich in variety of alteration signs. The five songs belonging to Şanlıurfa region with the themes of military, heroism and national defense, of which musical structures were examined, were determined to consist of La (Dügâh) fixity and Re (Neva) strong sounds. The fixity sound preferred in local rendering was found to be in Si (Buselik) or Mi (Hüseyniaşiran) tones. Mode gamut/scales, alteration signs, volume sonores, meters and metronome values of the folk songs were understood to vary. This variety was thought to be a result of using feelings and thoughts to be expressed in an effective way. In this context, sadness, despair, ambition and

enthusiasm, which are expressed in the content or lyrics of the folk songs, were thought to be expressed in various melodic structures. Coherent with the musical parts of the songs. The themes in lyric structures seemed to support the musical structures of the folk songs.

Suggestions

The field, in which the present study was conducted, lacks adequate sources. By extending the research area, the folk songs belonging to districts such as Gaziantep and Kahramanmaraş, which also had significant roles during national defense, are suggested to be analyzed in the same methodology.

Türk Halk Müziğinde Askerlik, Kahramanlık ve Milli Mücadele Temalı Türkülerin Müzikal Analizleri Üzerine Bir Araştırma: Şanlıurfa Yöresi Örneđi

Adnan Metin Karkın ^{1*}, Mehmet Sadık Doğan ²

¹ : Sorumlu Yazar, İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Müzik Bölümü, Malatya, adnan.karkin@inonu.edu.tr.

^{2*}: Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Adıyaman.

DOI: <http://dx.doi.org/10.16950/iustd.39167>

Özet

Türküler, halkın kolektif belleğinin yansıtılmasında önemli bir yere sahiptir. Bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları topluluklarda tarihsel süreç içerisinde yaşadıkları tarihi, demografik, güncel ve sosyal olaylarını dogma halk müzikleri ile dile getirmektedir. Bu müzikal yapılar, yaşanan toplumsal olayların başka nesillere aktarılmasında (sosyokültürel açıdan) önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada, Şanlıurfa yöresine ait; askerlik, kahramanlık ve milli mücadele konularının yer aldığı türkülerin müzikal analizleri yapılarak aktarılmak istenen duygulardaki müzik yapılarının özellikleri irdelenmektedir. Oluşturulan tablolarla türkülerin; karar sesleri, güçlü (durak) sesleri, değiştirici işaretleri, makamsal dizisi, ses genişliği, usulü, yöresel icralarında kullanılan metronomu ve kullanılan ses dizileri tespit edilmiştir. Yapılan analizler doğrultusunda türkülerdeki ilgili temaların müzikal bağlantıları hakkında yöreye ait genel karakteristik yapıları incelenmiştir. Yapılan belgesel taramalar sonucunda bulguların müzikal açıdan yorumları yapılarak bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Halk Müziği, Türkü, Müzikal analiz, Müzikal anlatım, Şanlıurfa yöresi.

Suggested Citation

Karkın, A.M. & Doğan, M.S. (2016). Türk Halk Müziğinde Askerlik, Kahramanlık ve Milli Mücadele Temalı Türkülerin Müzikal Analizleri Üzerine Bir Araştırma: Şanlıurfa Yöresi Örneđi. Inonu University Journal of Arts and Design, 6(14). 1-12. DOI: 10.16950/iustd.39167

1. GİRİŞ

Toplu yaşam içerisinde insanlar; etkilendikleri tarihi olayları, yiğitlikleri, yapılan iskân değişikliklerini, aşk, gurbet veya günlük yaşamla ilgili her olguyu sosyokültürel yapı içerisinde harmanlanan duygu ve düşünceleri doğrultusunda gerek söz sanatları içerisinde şiirlere gerekse müzikal anlamda türkülerle yansıtmışlardır. Bir anlamda türküler, ilgili olduğu toplumun aynasıdır. Türkü içeriklerinde, halka ait ne varsa bulunmaktadır. “Türküler; sevgi, ölüm, ayrılık, gurbet, kahramanlık, doğal afetler vb. sosyal olaylar karşısında halkın duygularını şiirlere dökerek ezgilendirmesi şeklinde oluşmaktadır ki bu türkü üretme işine halk arasında *türkü yakma* denilmektedir. Türkü yakanların hemen hemen hepsi, halk şiiri ve müziği ile dolu, yüzlerce türkü bilen, sesi güzel olan kişilerdir. Yakmaya sebep olan olay veya duyguyu, yaşamış veya en ince noktasına kadar gönlünde duyan bu sanatçı hafızasındaki şiir ve ezgiler yardımıyla yeni bir türkü yaratır” (Özbek, 1994).

Türkülerdeki anlatım gücü birçok sanat eserine göre daha etkilidir. Halkın söz ve melodisinin birleşmesinden meydana gelen bu güç, toplumsal olguları derinden etkilemektedir. Savaş, barış ve benzeşen sosyolojik konuların birçoğu ortak duygular içerisinde türkülerde yer alır. Gerek söz yapısında gerekse müzikal yapısında anlatılan duygu, düşünce ve tasarımı betimsel çerçevede türkülerin icrasından anlamak mümkündür. Türkülerde işlenen konular, ait oldukları toplumun kolektif belleğinde yer alan olay ve olguların samimi bir şekilde dışa yansımalarıdır. Özbek, konularına göre türkülerini tasnif ederken olay türkülerini şu şekilde gruplandırmıştır; “Tarihi türküler (Destanlar, Kahramanlık ve Serhat türküler), Eşkiya türküler (Derebeyi, Cinayet türküler) (Özbek, 1994). Türkülerin konuları bu anlamda irdelendiğinde askerlik, kahramanlık ve milli mücadele temalı türküler *olay* türküler içerisinde *tarihi türküler* grubunda yer aldığı anlaşılmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde Anadolu coğrafyasında birçok savaş, kahramanlık, askerlik görevi ile ilgili yaşanan olaylar mevcuttur. Bunu, halkın duygularını dile getirdiği türkülerde de görmekteyiz. Kimi

zaman savaş halinde yaşanmışlıkları, kimi zaman düzene başkaldırıyı, kimi zamanda yaşanan toplumsal acıları anlatan türkülerini olayların geçtiği yörelerde bulabilmekteyiz. Trakya yöresi türkülerinden Doğu Anadolu türkülerine kadar kahramanlık, milli mücadele temasını işleyen sözlü halk ezgileri bulunmaktadır. Milli mücadele içerisinde önemli konumda olan Şanlıurfa yöresi, türkülerinde de doğal olarak bu temaları da konu edinmiştir.

Milli Mücadelede Şanlıurfa'nın Yeri ve Önemi

I. Dünya savaşının sonuçlarından biri olan Mondros mütarekesi ile Şanlıurfa ilk olarak 7 Mart 1919'da İngilizler tarafından, daha sonra 31 Ekim 1919'da Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Urfalı milis güçler 4 Mart 1920 günü Fransızların elinde bulunan “Şişkonun Damı” olarak isimlendirilen yere baskın yapmış fakat birçok kayıp vermiştir. Bu olay üzerine Urfalılar duygu ve düşüncelerini “*Murat Gilin Damından Atlayamadım*” türküsünün varyant ezgisi ile şu dizeleri dile getirmiştir:

*Şişkonun damından atlayamadım
Cabırhaman¹ döküldü toplayamadım
Üç beş Fransız'ı paklayamadım
Vurmayın arkadaşlar ben yaralıyam
El âlem al geymiş ben yaralıyam*

11 Nisan 1920'de “Şebeke Boğazı” olarak isimlendirilen mevkide olan çatışmada Urfalılar Fransızlara büyük kayıplar verdirerek şehri düşman işgalinden kurtarmıştır. Bu zafer sonucunda Urfalılar coşkunu duygularını şu türkü sözleri ile dile getirmişlerdir:

*Kolumu salladım toprak oynadı
Kara taş içinde çete kaydadı
Yaşasın Urfalılar teslim olmadı
Di yeri yeri kumandanlar yeri
Çetelerim gidiyor dönmüyor geri*

*Şebeke dağından atladım geldim
Bombalarım döküldü topladım geldim
Birkaç Fransız'ı pakladım geldim
Di yürü yürü kumandanlar yürü
Urfa çeteleri dönmüyor geri*

Tılındır hastahane karşıma karşı

¹ Cabırhaman: Cephane.

*Zalım Fransız'ın bomba atışı
Urfa Çetelerinin süngü takışı
Di yeri yeri Bozanbegim yeri
Çetelerim gidiyor dönmüyor geri*

Müzikal yapı içerisinde buna benzer birçok söz grubunu Şanlıurfa türkülerinde görmekteyiz. Urfalılar, mücadele ruhunu ve milli değerlere bağlılıklarını aşağıda yer alan hoyratın dizelerinde de net olarak aktarmaktadır.

*Harpten döndüm yurda ben
Oldum orda hurda ben
Ben bir Türk çobanıyım
Koyun vermem kurda ben
Ben ölüm,
Düşman kurşunundan ben ölüm
Ay yıldızlı bayrak için ben ölüm
Dumanlı dağlar, gülü bahçalı bağlar
Şirin Urfam için ben ölüm...*

(<http://www.turkuler.com/yazi/urfakahramanlik.aspŞanlıurfa>)

Milli mücadele içerisinde önemli bir konumda olan Urfalılar düzenli bir ordu ile değil; şehir merkezi, kaza ve köylerdeki aşiretlerin bir araya gelerek oluşturdukları milis kuvvetler ile milli mücadeleye büyük katkılar sağlamışlardır. 1984 yılına kadar "Urfa" ismi ile anılan şehir, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı ile "Şanlıurfa" ismini almıştır.

Şanlıurfa Halk Müziğinin Türk Müziği İçerisindeki Yeri

"Şanlıurfa müzik meclislerinde icra edilen sözlü ve sözsüz eserler, makam ve usul bakımından çok zengindir. Türk müziğinin makamlarından birçoğunu Şanlıurfa türkülerinde görmek mümkündür. Müzik meclislerindeki okuyucuların çoğu türkü yanında şarkıları da mükemmel olarak okurlar. Hatta çoğu kez fasıllar; peşrevler ve usulü ağır şarkılarla başlar, fasılın sonuna doğru türküler okunur. Klasik sazlardan; Kanun, Ud ve Keman gibi çalgılar Şanlıurfa müzik meclislerinde de kullanılır. Bunun sebebi müzik meclislerinde sıkça klasik eserlerin okunması ve Şanlıurfa halk ezgilerinin ses bakımından genişliği ve gürülüğüdür. Gerek makam seyri, gerek usul ve gerekse sanat değeri yüksek ezgilerin olması, yine meclislerde ud, kanun ve keman gibi sazlarının kullanılması, türküler yanında şarkıların ve gazellerin icra edilmesi

nedeniyle, Şanlıurfa meclislerinde icra edilen müziğe; 'Türk Sanat ve Türk Halk Müziğini de içine alan bir yapıya sahiptir' dememiz uygun olur kanaatindeyiz" (Akbiyık vd., 1999).

Şanlıurfa yöresinde geçmişi çok eskilere dayanan "Sıra Gecesi" geleneği mevcuttur. Bu gelenek içerisinde hafta 'da bir gün akran arkadaş grupları belirli bir sıra dâhilinde evlerde bir araya gelirler. Bu toplantılar; çeşitli müzik icraları ile beraber güncel konuların konuşulduğu, sorunların çözümleri için fikir alış-verişlerinin yapıldığı bir halk meclisi niteliğindedir. Özellikle milli mücadele içerisinde bu toplantıların önemi büyüktür. İşgal altındaki Urfa ile ilgili mücadele organizasyonları bu toplantılarda alınan kararlar doğrultusunda uygulanmıştır. Urfalı milis kuvvetlerin bu eğlence toplantısı görünümündeki sıra gecelerinde bir araya gelerek Urfa'nın kurtuluşu ile ilgili önemli kararlar aldığı bilinmektedir. Etkin bir konumda olan sıra gecesi geleneği aynı zamanda müzik eğitiminin verildiği, müzikal kültürün yaşatıldığı, gençlere usul ve erkânın öğretildiği bir halk mektebidir. Bu toplantılar, çeşitli makamsal özellikleri bulunan türkülerin seslendirildiği otantik halk sahneleridir. Yapı bakımından Şanlıurfa türkülerini ses genişliği ve kullanılan ses aralıkları olarak çevre yörelere göre daha zengindir. İcrasal özelliklerinin yanı sıra işlenen konularda bir o kadar çeşitlidir. Tarihi, sosyal ve kültürel yaşamı anlatan Şanlıurfa türkülerini güncel hayata sürekli adapte olmaktadır. Milli mücadele içerisinde aktif rol oynayan bu yöre, yaşadıklarını doğaç türkülerinde sıklıkla dile getirmektedir.

Araştırmanın Amacı

İsmi gibi müziksel birikimi de şanlı olan Şanlıurfa yöresine ait askerlik, kahramanlık ve milli mücadele ile ilgili türkülerin müzikal analizleri bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Özellikle ele alınan askerlik, kahramanlık ve milli mücadele temalı Şanlıurfa türkülerinin söz unsurlarından ziyade müzikal yapılarının incelenerek müziksel anlamda genel karakterlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu çalışmada, Şanlıurfa yöresine ait askerlik, kahramanlık ve milli mücadele ile ilgili türkülerde yer alan duygu ve tasarımın müzik bağlamında yapısal özellikleri incelenmektedir. Oluşturulan tablolarındaki

veriler incelenerek konu ile ilgili genel sonuçlara varılmıştır. Türk müzikolojisi alanında yapılacak çalışmalara, bu ve buna benzer araştırmaların önümü ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada yer alan veriler, T.R.T. Türk halk müziği arşivi ve “Şanlıurfa Halk Müziği” (Akbiyık vd., 1999) kitabında bulunan askerlik, kahramanlık ve milli mücadeleye temalı beş adet türkü ile sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada betimsel araştırma modeli uygulanmıştır. Best'e göre belgesel tarama yöntemi; “mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı olarak, sistemli incelenmesi” olarak ifade edilmektedir. Bu anlamda belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (akt: Karasar, 2010). Literatür taraması yapılarak elde edilen belgesel veriler sistematik olarak incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Türkülere ait notaların analizlerinde; karar sesleri, güçlü (durak) sesleri, değiştirici işaretleri, makamsal dizi, ses genişliği, usulü, yöresel icralarında kullanılan metronomu ve kullanılan ses dizileri orijinal notalara bağlı kalınarak tespit edilmiştir. Türkülerde “ayak” kavramı yerine “makam dizisi” kullanılmıştır. Türkülerin makam dizileri; karar sesi, güçlü (durak) sesi, değiştirici işaretler (donanım) ve seyir özelliklerine göre tespit edilmiştir. Özkan, makam ve dizi kavramı ile ilgili şu saptamalarda bulunmaktadır: “Bir dizide en önemli perdeler durak, güçlü ve asma karar perdeleridir. İşte makam, bir dizide durak ve güçlü'nün önemini belirtmek ve diğer kurallara da bağlı kalmak suretiyle nağmeler meydana getirerek gezinmeye denir. Dizi makamın esasını teşkil eder. Fakat dizide belli kurallarla gezinilmezse makam meydana gelmez. Yani dizi statik, makam aktiftir” (Özkan, 1994). Yener, konu ile ilgili çalışmasında şu tespitleri dile getirmektedir;

“Türk Halk Müziği dizilerini ifade etmede ayak yeterli ve uygun bir terim değildir, Türk halk Müziğinde bazı ezgiler makam terimi ve makam anlayışı ile ifade edilebilir. Ancak, bazı halk müziği dizilerinin ifadesinde makam terimine de ihtiyatla yaklaşılmalıdır, Türk halk ezgilerini makam dizileri içerisinde ifade etmek şimdilik en çıkar yol olarak görünmektedir” (Yener, 2001).

Çalışmada ilk olarak bu türkülerde kullanılan ses dizileri tespit edilip, makamsal seyir özellikleri ve karar sesleri göz önünde bulundurulmuş ve bu ses dizilerinin makamsal ses dizileri içerisinde karşılığı olup olmadığı araştırılmıştır. Türkülerdeki makam dizileri tespit edilirken; türkülerin orijinal notasında bulunan değiştirici işaretin/işaretlerin, klasik Türk müziği makamlarında yer alan koma değerlerine en yakın icra duyularına göre analizler yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Çalışmada yer alan beş adet türküye ait notalar, TRT kurumu müzik dairesi yayınlarından ve Şanlıurfa halk müziği ile ilgili yazılı kaynaklardan elde edilmiştir. Bu türkü notalarında, ilgili temalar dâhilinde müzikal yapıya ait analizler yapılarak tablolar oluşturulmuş ve yorumları yapılmıştır. Bu bölümün sonunda türkülere ait genel analiz tabloları ve yorumları yer almaktadır. Çalışmada yer alan türküler, alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Türkülerin sırası aşağıdaki gibidir.

- 1- Anne Benim Babam Yok Mu Nerde Kaldı Gelmedi
- 2- Asker Olup Gideriz (Can Askerim)
- 3- Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı
- 4- Tılfıdır Hastane
- 5- Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde

Anne Benim Babam Yok Mu Nerde Kaldı Gelmedi Türküsünün Notası ve Analizi

Yöre: Şanlıurfa

Kaynak Kişi: Mahmut GÜZELGÖZ

Derleyen: Osman GÜZELGÖZ

Notaya Alan: Bakır KARADAĞLI

♩ = 220

15

Anne benim babam yok mu nerde kaldı gelmedi

Gözlerimden akan yaşı elleriyle silmedi

Ağlama sen nazlı yavrum ben edeyim figanı

Vatanına milletine şehit verdim babanı

(Akbıyık vd., 1999: 71).

Karadağ'da talan var da beni derde salan var

Çek bayraktar bayrağını gözü yolda kalan var

Ağlama sen nazlı yavrum ben edeyim figanı

Vatanına milletine şehit verdim babanı

Seferberlik yaktı bizi ağlatıyor cihanı

Hep esirler geldi yavrum senin baban gelmedi

Ağlama sen nazlı yavrum ben edeyim figanı

Vatanına milletine şehit verdim babanı

Tablo 1. Anne Benim Babam Yok Mu Nerde Kaldı Gelmedi Türküsünün Analiz Tablosu

Türkünün Adı	Anne Benim Babam Yok Mu Nerde Kaldı Gelmedi
Türkünün Karar Sesi	Si (Buselik)
Türkünün Güçlü Sesi	Re (Neva)
Türkünün Değiştirici İşaretleri	Mi _b +Fa _d + (Si _b)
Türkünün Makamsal Dizisi	Hüzzam Makamı Dizisi
Türkünün Ses Genişliği	8
Türkünün Usulü (Ölçüsü)	6/8
Türkünün İcrasal Metronomu	♩ = 220
Türküde Kullanılan Ses Dizisi	

Tablo 1'de elde edilen verilere göre "Anne Benim Babam Yok Mu Nerde Kaldı Gelmedi" türküsü;

- Si (Buselik) karar sesi üzerine Hüzzam makamı dizisinden meydana gelmiştir.
- Ses dizisinin üçüncü derecesi olan Re (Neva) güçlü (durak) sesine sahiptir.

- Mi bembol, Fa diyez ve (tiz bölgede geçici) Si bembol değiştirici işaretleri bulunan ses dizisine sahiptir.

- Si-Si² Bembol ses aralığında, sekiz ses genişliğine sahiptir.

- 6/8'lik ölçülerden oluşmuştur.

- Her sekizlik süre için 220 metronom değeri ile icra edilmektedir.

Asker Olup Gideriz (Can Askerim) Türküsünün Notası ve Analizi

Yöre: Şanlıurfa

Kaynak Kişi: Abdulkadir ALGIN

Notaya Alan: Salih TURHAN

♩ = 76

As ke ro lup gi de riz Ha ki ku maş gi ye riz
Ay yıl dız ılı bay ra ğa Can lar fe da e de riz
Can can as ke rim Be nim ca nim as ke rim
Al da be ni koy nu na Ga zi şe hi di me rim
Ga Ga rip şe hi di me rim

Asker olup gideriz	Asker olan yollansın	Kışladan çıktım yola
Haki kumaş giyeriz	Başımızda dolansın	Çantayı vurduğum kola
Ay yıldızlı bayrağa	Askerlikten kaçanlar	Anam babam gül yârim
Canlar feda ederiz	Yere girsin arlansın	Hakka emanet ola
Can can askerim	Can can askerim	Can can askerim
Benim canım askerim	Benim canım askerim	Benim canım askerim
Al da beni koynuna	Al da beni koynuna	Al da beni koynuna
Gazi şehidim erim	Gazi şehidim erim	Gazi şehidim erim
Garip şehidim erim	Garip şehidim erim	Garip şehidim erim

Tablo 2. Asker Olup Gideriz (Can Askerim) Türküsünün Analiz Tablosu

Türkünün Adı	Asker Olup Gideriz (Can Askerim)
Türkünün Karar Sesi	La (Dügâh)
Türkünün Güçlü Sesi	Re (Neva)
Türkünün Değiştirici İşaretleri	Si ♯
Türkünün Makamsal Dizisi	Uşşak Makamı Dizisi
Türkünün Ses Genişliği	4
Türkünün Usulü (Ölçüsü)	4/4
Türkünün İcrasal Metronomu	♩ = 76
Türküde Kullanılan Ses Dizisi	

Tablo 2'de elde edilen verilere göre "Asker Olup Gideriz (Can Askerim)" türküsü;

- La (Dügâh) karar sesi üzerine Uşşak makamı dizisinden meydana gelmiştir.
- Ses dizisinin dördüncü derecesi olan Re (Neva) güçlü (durak) sesine sahiptir.

- Si bemol iki değiştirici işareti bulunan ses dizisine sahiptir.
- La-Re ses aralığında, dört ses genişliğine sahiptir.
- 4/4'lük ölçülerden oluşmuştur.

- Her dörtlük süre için 76 metronom değeri ile icra edilmektedir.

Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı Türküsünün Notası ve Analizi

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR NO : 3013
İNCELEME TARİHİ : 17. 12. 1987

DERLEYEN
M. SARISOZEN

YÖRESİ
ŞANLIURFA

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
YÖRE EKİBİ

ORDUMUZ GİTTİ MUŞ'A DAYANDI

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

SÜRESİ :

OR DU MUZ GİT Tİ MU ŞA DA YAN DI
HA SAN KA LA TI BİR U CA KA LA
DA Şİ TOP RA Ğİ Y KA NA BO YAN DI
ET RA Fİ A A NE Y KAN LI KER BE LA
BIT LI Şİ GÖR DÜM YÜ RE GİM YAN DI
YUZ BA ŞİM GİT Tİ TI YEL ME Dİ HA LA
AĞ LA MA A NE Y BEL Kİ GE LI REM
AĞ LA MA A NE Y BEL Kİ GE LI REM
RU Zİ MAH ŞER DE SE Nİ GÖ RÜ REM
RU Zİ MAH ŞER DE SE Nİ GÖ RÜ REM

Ordumuz gitti Muş'a dayandı
Daşı toprağı kana boyandı
Bitlis'i gördüm yüreğim yandı
Ağlama aney belki gelirem
Ruz-i mahşerde seni görürem

Hasan kalası bir uca kala
Etrafı aney kanlı Kerbela
Yüzbaşım gitti gelmedi hala
Ağlama aney belki gelirem
Ruz-i mahşerde seni görürem

Estere² bindim oldum süvari
Bir anam vardır başı belalı
Bir çavuş düşmüş mavzer yaralı
Ağlama aney belki gelirem
Ruz-i mahşerde seni görürem

Tablo 3. Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı Türküsünün Analiz Tablosu

Türkünün Adı	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı
Türkünün Karar Sesi	La (Dügâh)
Türkünün Güçlü Sesi	Re (Neva)
Türkünün Değiştirici İşaretleri	Si ♭ + Do ♯
Türkünün Makamsal Dizisi	Hicaz Makamı Dizisi
Türkünün Ses Genişliği	7
Türkünün Usulü (Ölçüsü)	3/4
Türkünün İcrasal Metronomu	♩ = 104
Türküde Kullanılan Ses Dizisi	

Tablo 3'de elde edilen verilere göre "Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı" türküsü;

- La (Dügâh) karar sesi üzerine Hicaz makamı dizisinden meydana gelmiştir.
- Ses dizisinin dördüncü derecesi olan Re (Neva) güçlü (durak) sesine sahiptir.

- Si bemol ve Do diyez değiştirici işaretleri bulunan ses dizisine sahiptir.
- La-Sol² ses aralığında, yedi ses genişliğine sahiptir.
- 3/4'lük ölçülerden oluşmuştur.
- Her dörtlük süre için 104 metronom değeri ile icra edilmektedir.

² Ester: Katır.

Tılfıdır Hastane Türküsünün Notası ve Analizi

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 295 - 8/6/1975YÖRESİ
URFAKİMDEN ALINDIĞI
MEHMET TÜRKÖĞLÜDERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

TILFIDIR HASTANE

SÜRE:

TIL FI DIR HAS TA NE KAR ŞI MA KAR ŞI
TIL FI DIR HAS TA NE KAR ŞI MA KAR ŞI
ZA LIM DÜŞ MAN LA RIN SÖM BA A TA ŞI
UR FA ÇE TE LE RİN SÜN GÜ TA KI
ŞI UR FA ÇE TE LE RİN SÜN GÜ TA
KI ŞI Dİ YÖ RÜ YÖ RÜ YÖ RÜ
KÜ MAN DAN LAR YÖ RÜ UR FA ÇE TE LE Rİ
DÜN MÜ YOR GE Rİ

Tılfıdır hastane karşıma karşı
Zalim düşmanların bomba atışı
Urfa çetelerin süngü takışı
Di yürü yürü yürü kumandanlar yürü
Urfa çeteleri dönmüyor geri

Şişkonun damından atladım geldim
Cephanem döküldü topladım geldim
Hain düşmanları pekledim geldim
Di yürü yürü yürü kumandanlar yürü
Urfa çeteleri dönmüyor geri

Bu türkünün yöresel icrasında şu dörtlük 'de yer almaktadır:

Kolumu salladım toplar oynadı
Karadaş içinde çete kaydadı
Yaşasın Urfalılar teslim olmadı
Dı yeri yeri yeri kumandanlar yeri
Çetelerin gidiyor dönmüyor geri

(https://www.youtube.com/watch?v=7UDIRANO4_U)

Şanlıurfa halkının milli mücadele içerisindeki kahramanlıklarını anlatan bu türkünün yörede anlatılagelen hikâyesi şu şekildedir; "Güzel Şanlıurfa'mızı işgale gelen istila orduları şiddetli bir kış mevsiminde geceli gündüzlü çarpışmadan sonra işin kolay olmayacağını anlayarak şehri terk etmeye karar vermişlerdi. Şehirden üç saat kadar bir mesafe ayrıldıktan sonra, beraberlerinde bulunan kendilerine her hususta yardım eden Şanlıurfa'nın azıllı Ermenilerinden gönüllü askerlerin yol üzerindeki kuyulardan hayvanları için gelen köylü kızlarının namuslarına el atmak küstahlığında bulunmuşlardı. Bu hareketleri köylüler

tarafından şiddetle mukabele gördüğü için işi silaha aksettiren Ermenilerin bu hareketine esasen içerlemiş bulunan köylülerin civar köylerinde katılmasıyla düşmana ateş açmaları üzerlerine haber derhal Şanlıurfa'ya ulaştırılmış ve henüz elinde silahın namlusu soğumamış bulunan Urfa çeteleri koşar adımlarla köylünün imdadına yetişerek çetin bir muharebe başlamıştı.

Altı saat süren çok çetin çarpışmaya Şanlıurfa kadınları da omuzlarında su dolu tulumlarla çetelere su taşımak suretiyle iştirak etmişlerdi. Muharebe sonunda düşman yenilgiye uğratılmış ve Türk'ün namusuna el uzatmak küstahlığında

bulunan Ermeniler ile birlikte onları himaye edenler de cezalarını çekmiş bulunuyorlardı. Hülâsa, çeteler şehre girdikleri zaman bu tarihi ve milli türkümüzü de tamamlamış ve

ezberlemiş bulunuyorlardı. Zafer dönüşü ile yürüyüş esnasında bestelenen bu türkü ancak şiir ve musiki diyarı olan Urfa'mıza yaraşır bir eserdir" (Turhan vd., 1996).

Tablo 4. Tılfıdır Hastane Türküsünün Analiz Tablosu

Türkünün Adı	Tılfıdır Hastane
Türkünün Karar Sesi	La (Dügâh)
Türkünün Güçlü Sesi	Re (Neva)
Türkünün Değiştirici İşaretleri	Si ♭+ Do ♮
Türkünün Makamsal Dizisi	Hicaz Makamı Dizisi
Türkünün Ses Genişliği	5
Türkünün Usulü (Ölçüsü)	2/4
Türkünün İcrasal Metronomu	♩ = 132
Türküde Kullanılan Ses Dizisi	

Tablo 4'de elde edilen verilere göre "Tılfıdır Hastane" türküsü;

- La (Dügâh) karar sesi üzerine Hicaz makamı dizisinden meydana gelmiştir.
- Ses dizisinin dördüncü derecesi olan Re (Neva) güçlü (durak) sesine sahiptir.

- Si bemol ve Do diyez değiştirici işaretleri bulunan ses dizisine sahiptir.

- La-Mi ses aralığında, beş ses genişliğine sahiptir.

- 2/4'lük ölçülerden oluşmuştur.

- Her dörtlük süre için 132 metronom değeri ile icra edilmektedir.

Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde Türküsünün Notası ve Analizi

Yöresi : Şanlıurfa
Kaynak: Mahmut Güzelgöz

Makamı : Muhayyer
Derleyen : Osman Güzelgöz
Notalayan: Salih Turhan

♩ = 60

TÜRKOĞLUYAM BEN DE KENDİ ELİMDE

Türkoğ lu yam ben de ken di e lim de_____ vay_____ vay

vay vay vay Ya lınk ı lıç düş me zi di e lim de

na ma na ma na ma na man e lim den_____ vay_____

Ya lınk ı lıç düş me zi di e lim de_____ na ma na ma

na ma na man e lim den_____ vay_____ vay_____ vay

Türkoğluyam ben de kendi elimde vay
Yalınkılıç düşmez idi elimden aman
aman
Aman aman aman aman elimden vay

Yiğitlerin diyarı Urfa elinden vay
Bir yar sevdim düşmez elin dilinden
aman aman
Aman aman aman aman dilinden vay

Adana şehrinde cellat elinde vay
Eti yeşil yeşil yanar Türkoğlu aman
aman
Aman aman aman aman Türkoğlu vay

(Akbiyik vd., 1999: 451)

Tablo 5. Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde Türküsünün Analiz Tablosu

Türkünün Adı	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde
Türkünün Karar Sesi	La (Dügâh)
Türkünün Güçlü Sesi	Re (Neva)
Türkünün Değiştirici İşaretleri	Si $\flat$ + Fa $\sharp$
Türkünün Makamsal Dizisi	Muhayyer Makamı Dizisi
Türkünün Ses Genişliği	10
Türkünün Usulü (Olçüsü)	2/4
Türkünün İcrasal Metronomu	$\downarrow = 60$
Türküde Kullanılan Ses Dizisi	

Tablo 5'de elde edilen verilere göre "Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde" türküsü;

- La (Dügâh) karar sesi üzerine Muhayyer makamı dizisinden meydana gelmiştir.
- Ses dizisinin dördüncü derecesi olan Re (Neva) güçlü (durak) sesine sahiptir.

- Si bemol iki ve Fa diyez değiştirici işaretleri bulunan ses dizisine sahiptir.
- La-Do² ses aralığında, on ses genişliğine sahiptir.
- 2/4'lük ölçülerden oluşmuştur.
- Her dörtlük süre için 60 metronom değeri ile icra edilmektedir.

Tablo 6. Türkülerin Genel İçerik Tablosu

Tablo No	Türkü Adı	Karar Sesi	Güçlü Sesi	Değiştirici İşareti/İşaretleri	Makam Dizisi	Ses Genişliği	Usulü	Metronom Değeri
1	Anne Benim Babam Yok Mu Gelmedi	Si	Re	Mi $\flat$ +Fa $\sharp$ + (Si $\flat$)	Hüzzam	8	6/8	$\downarrow = 220$
2	Asker Olup Gideniz (Can Askerim)	La	Re	Si $\flat$	Uşşak	4	4/4	$\downarrow = 76$
3	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı	La	Re	Si $\flat$ +Do $\sharp$	Hicaz	7	3/4	$\downarrow = 104$
4	Tilfidir Hastane	La	Re	Si $\flat$ +Do $\sharp$	Hicaz	5	2/4	$\downarrow = 132$
5	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde	La	Re	Si $\flat$ +Fa $\sharp$	Muhayyer	10	2/4	$\downarrow = 60$

Tablo 6'da yer alan beş adet türkünün genel yapısı incelendiğinde yoğun olarak La karar sesi ve Re güçlü sesi göze çarpmaktadır. Türkülerde kullanılan makam dizilerine ait; Mi bemol, Si bemol, Si bemol iki, Fa diyez ve Do diyez değiştirici işaretleri ile beraber

Hüzzam, Uşşak, Hicaz ve Muhayyer makam dizileri bulunmaktadır. Türkülerin ses genişlikleri 4 ile 10, metronomları ise her dörtlük için 60 ile 132 arasındadır. Sadece altı zamanlı türkü için her sekizlik 220 metronom değerindedir.

Tablo 7. Türkülerin Karar Sesi Tablosu

Türkü No	Türkünün Adı	La	Si
1	Anne Benim Babam Yok Mu Gelmedi		X
2	Asker Olup Gideriz (Can Askerim)	X	
3	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı	X	
4	Tilfidir Hastane	X	
5	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde	X	
Toplam	5	4	1

Tablo 7'de yer alan türkülerde; 4 adet La, 1 adet Si karar sesi bulunmaktadır.

Tablo 8. Türkülerdeki Güçlü Sesler Tablosu

Türkü No	Türkünün Adı	Do	Re	Mi
1	Anne Benim Babam Yok Mu Gelmedi		X	
2	Asker Olup Gideriz (Can Askerim)		X	
3	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı		X	
4	Tilfidir Hastane		X	
5	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde		X	
Toplam	5	0	5	0

Tablo 8'de bulunan bütün türkülerin güçlü (durak) sesi Re'dir.

Tablo 9. Türkülerdeki Güçlü (Durak) Seslerin Ses Dizilerine Göre Derece Tablosu

Türkü No	Türkünün Adı	3. Derece	4. Derece
1	Anne Benim Babam Yok Mu Gelmedi	X	
2	Asker Olup Gideriz (Can Askerim)		X
3	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı		X
4	Tilfidir Hastane		X
5	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde		X
Toplam	5	1	4

Tablo 9'da bulunan türkülerin ses dizilerinde; 1 adet üçüncü derece, 4 adet dördüncü derece güçlü (durak) sesi mevcuttur.

Tablo 10. Türkülerin Değiştirici İşaretleri Tablosu

Türkü No	Türkünün Adı	Mi _b	Si _b	Do _z	Si _z	Fa _z
1	Anne Benim Babam Yok Mu Gelmedi	X	(X)			X
2	Asker Olup Gideriz (Can Askerim)				X	
3	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı		X	X		
4	Tilfidir Hastane		X	X		
5	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde				X	X
Toplam	10	1	3	2	2	2

Tablo 10'da yer alan türkülerde; 1 tane Mi bemaol, 3 tane Si bemaol, 2 tane Si bemaol iki ve 2 tane Fa diyez değiştirici işareti kullanılmaktadır.

Tablo 11. Türkülerin Makam Dizisi Tablosu

Türkü No	Türkünün Adı	Hüzzam	Uşşak	Hicaz	Muhayyer
1	Anne Benim Babam Yok Mu Gelmedi	X			
2	Asker Olup Gideriz (Can Askerim)		X		
3	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı			X	
4	Tilfidir Hastane			X	
5	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde				X
Toplam	5	1	1	2	1

Tablo 11'de yer alan türküler; 1 adet Hüzzam, 1 adet Uşşak, 2 adet Hicaz ve 1 adet Muhayyer makamı dizisinden oluşmuştur.

Tablo 12. Türkülerin Ses Genişliği Tablosu

Türkü No	Türkünün Adı	4 Ses	5 Ses	7 Ses	8 Ses	10 Ses
1	Anne Benim Babam Yok Mu Gelmedi				X	
2	Asker Olup Gideriz (Can Askerim)	X				
3	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı			X		
4	Tilfidir Hastane		X			
5	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde					X
Toplam	5	1	1	1	1	1

Tablo 12'de bulunan türküler 4 ile 10 ses aralığındadır. Makam dizilerinin seyir özelliklerini yansıtan gerekli ses aralıklarını bu türkülerde görmekteyiz. Muhayyer makam dizisinden oluşan "Türkoğluyam Ben

De Kendi Elimde" türküsü seyirin gerektirdiği 10 ses aralığına, Uşşak dörtlüsünden meydana gelen "Asker Olup Gideriz (Can Askerim)" türküsü de 4 ses aralığına sahiptir.

Tablo 13. Türkülerdeki Usul (Ölçü) Tablosu

Türkü No	Türkünün Adı	2/4	3/4	4/4	6/8
1	Anne Benim Babam Yok Mu Gelmedi				X
2	Asker Olup Gideriz (Can Askerim)			X	
3	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı		X		
4	Tilfidir Hastane	X			
5	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde	X			
Toplam	5	2	1	1	1

Tablo 13'de sıralanan türkülerin; 2 tanesi 2/4'lük, 1 tanesi 3/4'lük, 1 tanesi 4/4'lük ve 1

tanesi de 6/8'lik ölçülerden oluşmuştur.

Tablo 14. Türkülerin Metronom Değer Tablosu

Türkü No	Türkünün Adı	60	76	104	132	220
1	Anne Benim Babam Yok Mu Gelmedi					X
2	Asker Olup Gideriz (Can Askerim)		X			
3	Ordumuz Gitti Muş'a Dayandı			X		
4	Tilfidir Hastane				X	
5	Türkoğluyam Ben De Kendi Elimde	X				
Toplam	5	1	1	1	1	1

Tablo 14'de bulunan türkülerin 4 tanesi her bir dörtlük süre değeri için 60 ile 132 arasında metronoma sahiptir. "Anne Benim

Babam Yok Mu Gelmedi" türküsünün metronom değeri her bir sekizlik süre değeri için 220'dir.

Oluşturulan tablolardaki elde edilen verilere göre bu çalışmada incelenen beş tane askerlik, kahramanlık ve milli mücadele temalı Şanlıurfa türküsünün; karar sesleri, güçlü sesleri, değiştirici işaretleri, makam dizileri, ses genişlikleri, usulleri, metronom değerleri ve ses dizilerinin genel yapısı aşağıda yorumlanmıştır.

• **Türkülerin Karar Sesleri:** Yöreyle ait türkülerde yoğun olarak "La" karar sesi tespit edilmiştir. Araştırmada ele alınan türkülerin yöresel icralarında; topluluk halinde icra edilen türküler "Mi" tonuna ait karar sesinden, solo icra edilen türküler ise "Si" tonuna ait karar sesinden uygulandığı tespit edilmiştir. Başka bir deyişle; notalarda yer alan "La" karar sesi yöresel icralarda tercih edilmemektedir. (Bkz. Örnekler, kaynakça; 15-16-17 ve 18'de belirtilen internet linklerinde bulunmaktadır.)

• **Türkülerin Güçlü (Durak) Sesleri:** Çoğunlukla tespit edilen güçlü (durak) ses, 4. Derece olan Re (Neva) sesidir.

• **Türkülerin Değiştirici İşaretleri:** Türkülerin makamsal dizilerine bağlı olarak; Mi bemol, Si bemol, Do diyez, Si bemol iki ve Fa diyez değiştirici işaretleri bulunmaktadır.

• **Türkülerin Makam Dizileri:** Araştırmada yer alan türkülerin makam dizilerinde; Hicaz makamı, Hüzzam makamı, Uşşak ve Muhayyer makamı dizileri tespit edilmiştir. Anlatılmak istenen duyguların çeşitli makam dizileri kullanılarak ifade edildiği anlaşılmaktadır.

• **Türkülerin Ses Genişliği:** Bu türkülerin en az 4 ses, en çok 10 ses genişliğinden meydana geldiği tespit edilmiştir.

• **Türkülerde Usul (Ölçü):** İncelenen türkülerin 2, 3, 4 ve 6 zamanlı çeşitli usul (ölçü) kalıplarından oluştuğu gözlemlenmiştir.

• **Türkülerin Metronom Değerleri:** Ele alınan türkülerdeki metronom değerleri; her bir dörtlük süre için 60 ile 132 arasındadır. Sadece 6 zamanlı olan türküde (her bir sekizlik için) metronom değerinin 220 olduğu tespit edilmiştir.

• **Türkülerde Bulunan Ses Dizileri:** Genel olarak türkülerin ses dizileri incelendiğinde, aşağıda yer alan ses dizisi şekli oluşmaktadır. Aşağıdaki şekil, ele alınan beş adet türkünün genel ses dizisi karakterini ifade etmektedir.

Şekil 1. İncelenen türkülerin ses dizilerini gösteren genel müzikal yapı.

Oluşan bu dizi, incelenen türkülerin; ses dizisini oluşturan karar seslerini, güçlü (durak) sesini, değiştirici işaretlerini ve ses genişliklerinin sınırlarını göstermektedir.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Müzikal yapıları incelenen Şanlıurfa yöresine ait askerlik, kahramanlık ve milli mücadele temalı beş adet türkünün; yoğun olarak La karar sesinden ve Re güçlü (durak) sesinden oluştuğu görülmüştür. Yöresel icrada tercih edilen karar sesi Si (Batı) veya Mi (Batı) tonu olduğu tespit edilmiştir. Kullanılan makam dizileri, değiştirici işaretler, ses genişlikleri, usuller ve metronom değerlerinin çeşitlilik gösterdiği anlaşılmıştır. Bu çeşitlilik, anlatılmak istenen duygu ve düşüncelerin etkin kullanılmasından kaynaklı olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda, türkülerin konu içeriklerinde bulunan hüzün, çaresizlik, azim ve coşku gibi sözlü anlatımların bu farklı melodik yapılar içerisinde dile getirildiği kanısına

Türkülere bu açıdan bakıldığında, kullanılan ses sahasının genişliği ve değiştirici işaretlerin çeşitliliği gözlenmektedir.

varılmıştır. Söz yapılarındaki temalar ile müzikal temaların birbirini destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışma ile ilgili yeteri kadar yazınsal kaynak bulunmadığı, araştırma alanını daha da genişleterek; bu temaları işleyen Gaziantep ve Kahramanmaraş gibi milli mücadelede yer almış yörelerinde incelen-mesi gerektiği kanısına varılmıştır. Araştırma elde edilen bulgular; Doğan'a (2012), Ekici'ye (2009), Feyzi'ye (2015), Karkın ve Doğan'a (2016), Kınık'a (2007), Sümbüllü'ye (2009) ve Şenel'e (2009) ait çalışmalarda ki türkü analizleri ile benzerlik ve destekleyici nitelikler taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbıyık, A., Kürkçüoğlu, S., Turhan, S., Dökmetaş & K., Güzelgöz, O. (1999). *Şanlıurfa Halk Müziği*. Şanlıurfa: Şanlıurfa Valiliği Kültür Yayınları.
- Doğan, M. S. (2012). *Adıyaman Türkülerinin Geleneksel Türk Halk Müziği Bakımından Müzikal Analizi ve Klasifikasyonu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Ekici, S. (2009). *Elazığ Harput Müziği*. Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama.A.Ş.
- Feyzi, A. (2015). Darü'l Elhan'a Ait Anadolu Halk Şarkıları Defterlerinde Erzurum Türküleri. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 54: 829-856.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti., s.183.
- Karkın, A. M., & Doğan, M. S. (2016). Adıyaman Yöresi Türkülerinin Müzikal Analizleri Üzerine Bir Araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1): 421-464.
- Kınık, M. (2007). *Kayseri Türkülerinin Müziksel Tahlili*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Özbek, M. (1994). *Folklor ve Türkülerimiz*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.
- Özkan, İ. H. (1994). *Türk Müziği Nazariyatı ve Usulleri, Kudüm Velveleleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., s.77.
- Sümbüllü, H.T. (2009). *Sol Kararlı Türk Halk Müziği Dizilerinin Makamsal Analizi ve Adlandırılmasına Yönelik Bir Model Önerisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Şenel, Ü. (2009). *Nevşehir Yöresi Türkülerinin Melodik Yapı Bakımından Analizi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Turhan, S., Dökmetaş, K., & Çelik, L. (1996). *Notalarıyla Türkülerimiz ve*

Hikâyeleri. Ankara: Cem Veb Ofset Ltd. Şti., s.299-300.

Yener, S. (2001). *Türk Halk Müziğinde Diziler ve İsimlendirilmesi. Müzikte 2000 Sempozyumu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s.73.

<http://www.turkuler.com/yazi/urfakahramanlik.asp>Şanlıurfa (Erişim Tarihi: 04.04.2016)

https://www.youtube.com/watch?v=7UDiRANO4_U (Erişim Tarihi: 02.05.2016)

<https://www.youtube.com/watch?v=JQxDfP8xBQ8> (Erişim Tarihi: 02.05.2016)

<https://www.youtube.com/watch?v=swd-idF2jgk> (Erişim Tarihi: 03.05.2016)

<http://tidido.com/uk/a35184373863911/al55d7e44713b521ef22c0a9fa/t55d7e44813b521ef22c0aa6b> (Erişim Tarihi: 05.05.2016)